

ЄФВВ «ПРАВО»

Навчальний посібник

**Матеріали для підготовки
до ЄФВВ «ПРАВО»**

**Укладено відповідно до
чинної програми МОН**

**Харків
«Право»
2023**

УДК 34:37.091.26
Є90

Рецензент:

М. М. Тараненко, кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри інформаційного, господарського та адміністративного права факультету соціології і права НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Укладач:

Л. О. Чернов

ЄФВВ «Право» : навч. посіб. / [уклад.: Л. О. Чернов]. –
Є90 Харків : Право, 2023. – 268 с.
ISBN 978-966-998-508-8

Посібник укладено відповідно до чинної програми ЄФВВ «Право».
Видання містить матеріали з 8 базових правничих дисциплін, призначене для якісної підготовки бакалаврів до проходження єдиного фахового вступного випробування та вступу до магістратури.

УДК 34:37.091.26

ISBN 978-966-998-508-8

© Чернов Л. О., укладання, 2023
© Видавництво «Право», 2023

ЗМІСТ

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО	8
1. Конституційне право як основа національного права.....	8
2. Юридична сила конституції.....	9
3. Конституціоналізм та конституційний лад України.....	11
4. Україна як демократична республіка: конституційні засади.....	12
5. Унітарність Української держави в системі засад конституційного ладу.....	18
6. Конституційні засади функціонування національно-культурної сфери в Україні.....	18
7. Конституція України та громадянське суспільство.....	19
8. Конституційний статус особи в Україні.....	20
9. Законодавча влада в Україні: конституційна характеристика.....	27
10. Конституційний статус Президента України.....	30
11. Виконавча влада в Україні: конституційна характеристика.....	31
12. Судова влада в Україні.....	32
13. Правовий захист Конституції.....	33
АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО УКРАЇНИ	37
1. Адміністративне право як галузь публічного права.....	37
2. Суб'єкти адміністративного права.....	39
3. Інструменти публічного адміністрування.....	41
4. Адміністративна процедура. Адміністративні послуги.....	44
5. Захист прав приватної особи у сфері публічного адміністрування.....	45
6. Службове право.....	48
7. Адміністративне деліктне право.....	51
8. Адміністративне судочинство в Україні.....	56
ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ	58
1. Цивільне право в системі права України.....	58
2. Джерела цивільного права України.....	58
3. Цивільні правовідносини.....	59
4. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин.....	60
5. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин.....	63
6. Об'єкти цивільних прав.....	66
7. Правочини.....	67
8. Представництво в цивільному праві.....	69
9. Строки та терміни в цивільному праві. Позовна давність.....	70
10. Особисті немайнові права фізичної особи.....	71
11. Право власності. Загальні положення.....	72
12. Набуття та припинення права власності.....	73
13. Право спільної власності.....	77
14. Захист права власності.....	78
15. Речові права на чуже майно.....	78
17. Авторське право та суміжні права.....	80
18. Право інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок.....	81
19. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування, торговельну марку.....	82
20. Загальні положення про зобов'язання.....	83
21. Забезпечення виконання зобов'язання.....	84

22.	Припинення зобов'язання.....	87
23.	Порушення зобов'язання. Цивільно-правова відповідальність	87
24.	Загальні положення про договір.....	88
25.	Договір купівлі-продажу: загальні положення.....	89
26.	Окремі види договору купівлі-продажу.....	90
27.	Договір дарування.....	90
28.	Договори ренти та довічного утримання (догляду).....	92
29.	Договір найму (оренди).....	93
30.	Окремі види договору найму (оренди).....	95
31.	Договір найму (оренди) житла.....	96
32.	Договір позички	97
33.	Договір підряду.....	98
34.	Окремі види договору підряду	100
35.	Договір про надання послуг: загальні положення.....	100
36.	Договори в сфері надання транспортних послуг.....	101
37.	Договір зберігання.....	102
38.	Договір страхування	104
39.	Договір доручення. Договір комісії. Договір управління майном	105
40.	Договір позики. Кредитний договір.....	108
41.	Договір банківського вкладу. Договір банківського рахунка.....	108
42.	Договір факторингу	109
44.	Договір про спільну діяльність.....	110
45.	Недоговірні зобов'язання.....	111
46.	Загальні положення про спадкування.....	114
47.	Здійснення права на спадкування. Виконання заповіту. Оформлення права на спадщину	117
48.	Спадковий договір	118
ЦИВІЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО		119
1.	Загальні положення цивільного процесуального права	119
2.	Принципи цивільного судочинства	120
3.	Суд як суб'єкт цивільних процесуальних правовідносин.....	120
4.	Учасники справи.....	121
5.	Представники	123
6.	Інші учасники судового процесу	124
7.	Цивільна юрисдикція.....	125
8.	Докази та доказування.....	127
9.	Процесуальні строки	127
10.	Судові виклики і повідомлення	128
11.	Судові витрати.....	128
12.	Заходи процесуального примусу	129
13.	Позовне провадження.....	131
14.	Наказне провадження	138
15.	Окреме провадження	139
16.	Перегляд судових рішень	140
17.	Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень інших органів (посадових осіб). Судовий контроль за виконанням судових рішень	147
18.	Відновлення втраченого судового провадження.....	149
19.	Визнання та виконання рішень іноземних судів. Судові доручення про надання правничої допомоги.....	149

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ	151
I. Загальна частина	151
1. Загальні засади кримінального права України	151
2. Поняття, ознаки та види (за ступенем тяжкості) кримінальних правопорушень за кримінальним правом України. Малозначність діяння та її юридичне значення за КК України	153
3. Об'єкт кримінального правопорушення	155
4. Об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення	155
5. Суб'єкт кримінального правопорушення	156
6. Суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення	159
7. Стадії кримінального правопорушення	160
8. Співучасть у кримінальному правопорушенні за КК України	162
9. Причетність до кримінального правопорушення	163
10. Множинність кримінальних правопорушень	163
11. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння	165
12. Заходи кримінального права: загальні положення	166
13. Звільнення від кримінальної відповідальності	167
14. Покарання та його види	168
15. Призначення покарання	171
16. Звільнення від покарання та його відбування	173
17. Судимість	176
18. Примусові заходи медичного характеру, примусове лікування, примусові заходи виховного характеру	177
19. Спеціальна конфіскація	178
II. Особлива частина	179
1. Основні різновиди норм та наскрізні юридичні поняття і юридичні конструкції Особливої частини КК України	179
2. Злочини проти основ національної безпеки України	180
3. Кримінальні правопорушення проти особи	181
4. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини та громадянина	184
5. Кримінальні правопорушення проти власності	185
6. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки	185
7. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту	186
8. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності	187
9. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення	187
10. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян	188
11. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг	188
КРИМІНАЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО	190
1. Загальні положення кримінального процесуального права	190
2. Засади кримінального провадження	191
3. Суд та учасники кримінального провадження	193
4. Докази та доказування в кримінальному провадженні	197
5. Процесуальні документи, строки та витрати	199
6. Заходи забезпечення кримінального провадження	200

7.	Досудове розслідування	202
8.	Слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії	203
9.	Повідомлення про підозру	205
10.	Зупинення та закінчення досудового розслідування	206
11.	Судове провадження у першій інстанції.....	207
12.	Судові рішення.....	209
13.	Провадження в суді апеляційної інстанції.....	210
14.	Провадження з виконання судових рішень	213
15.	Провадження в суді касаційної інстанції.....	214
16.	Особливі порядки кримінального провадження	216

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО..... 219

1.	Поняття, правова природа та сфера дії сучасного міжнародного публічного права.....	219
2.	Норми міжнародного публічного права.....	219
3.	Основні принципи міжнародного публічного права	220
4.	Джерела міжнародного публічного права	221
5.	Співвідношення міжнародного публічного права та національного права.....	222
6.	Суб'єкти міжнародного публічного права.....	223
7.	Правонаступництво у міжнародному публічному праві	224
8.	Відповідальність за міжнародним публічним правом.....	225
9.	Концепція естоппеля в міжнародному публічному праві та перспективи його застосування до порушень міжнародно-правових зобов'язань	228
10.	Населення в міжнародному публічному праві	229
11.	Міжнародне гуманітарне право	230
12.	Міжнародне кримінальне право	232
13.	Територія в міжнародному публічному праві	233
14.	Міжнародне морське право	235
15.	Право міжнародних договорів	235
16.	Право зовнішніх зносин	237
17.	Право міжнародних організацій	238
18.	Мирне вирішення міжнародних спорів	240
19.	Право міжнародної безпеки	241
20.	Міжнародне економічне право	242
21.	Міжнародне екологічне право	244

МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ

1.	Загальні положення про права людини.....	245
2.	Захист прав людини в рамках ООН	246
3.	Захист прав людини в Європі	249
4.	Інші регіональні системи захисту прав людини	251
5.	Право на життя.....	252
6.	Заборона катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки чи покарання	253
7.	Право на свободу та особисту недоторканність.	254
8.	Право на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції	255
9.	Свобода думки, совісті та релігії.....	257
10.	Свобода вираження поглядів	258
11.	Свобода зібрань та об'єднання	259
12.	Право на власність	260

13. Заборона дискримінації.....	260
14. Право на справедливий суд та на ефективний засіб юридичного захисту.....	261
15. Правомірне обмеження прав людини та відступ держав від своїх зобов'язань у сфері прав людини під час надзвичайного стану, становища або ситуації	262
16. Міжнародний захист прав людини під час збройних конфліктів.....	263
ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА	266

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

1. Конституційне право як основа національного права

Конституційне право України – провідна (фундаментальна) галузь національного права, являє собою сукупність правових норм, перш за все принципів і норм конституції, які закріплюють основи політичної та економічної організації суспільства, форму держави, порядок і принципи формування та компетенцію органів державної влади, основи правового статусу людини і громадянина.

Конституційне право України відноситься до галузей публічного права, оскільки предмет правового регулювання цієї галузі права пов'язаний з публічним здійсненням влади народом, держави та територіальної громади.

Основним предметом правового регулювання конституційного права України є суспільні відносини, які виникають і діють в процесі здійснення влади народом України.

Предмет конституційного права можна поділити на чотири групи:

1. Відносини, які складають основоположні засади народовладдя, суверенітету народу.
2. Відносини, які складають побудову та устрій держави як організації влади народу і для народу.
3. Відносини, які складають основоположні засади функціонування держави.
4. Відносини, що визначають характер зв'язків між державою і конкретною особою.

Принципи конституційного права України – це керівні засади, ідеї, ідеали, які визначають сутність, зміст, спрямованість і форми конституційно-правового регулювання.

Конституційні принципи – це закріплені в Конституції України загальні основоположні засади, відповідно до яких вона виступає як система правових норм і здійснюється регулювання суспільних відносин. Вони регулюють суспільні відносини не безпосередньо, а через конкретні конституційно-правові норми і втілюються в цих нормах та в правозастосовній діяльності органів влади.

Загальні принципи, що декларуються Конституцією: державного суверенітету; демократизму; соціальної держави; правової держави; унітаризму; гуманізму; республіканізму; народного суверенітету; поділу державної влади; законності; верховенства права; політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності суспільного життя тощо. Загальні принципи потребують конкретизації через відповідні конституційно-правові норми, інакше залишаться конституційними деклараціями.

Спеціальні принципи, що мають чітку юридичну форму вираження і безпосередньо застосовуються в державній діяльності: принципи вільного мандата, депутатської недоторканності, незворотності дії законів, презумпції невинуватості.

Елементи системи конституційного права:

1. Конституційні принципи.

2. Конституційно-правові інститути – це певна система конституційно-правових норм, що регулюють однорідні та взаємопов'язані суспільні відносини, і утворюють відносно самостійну групу.

Види:

1) *загальні конституційно-правові інститути* – мають комплексний характер і регулюють великі сфери суспільних відносин;

2) *головні конституційно-правові інститути* – в межах загальних інститутів об'єднують правові норми, що регулюють певні групи однорідних суспільних відносин;

3) *початкові конституційно-правові інститути* – в межах головних інститутів, об'єднують декілька правових норм, що регулюють окрему групу суспільних відносин.

3. Конституційно-правові норми – це загальнообов'язкові правила поведінки, що встановлюються чи санкціонуються державою з метою охорони і регулювання певних суспільних відносин, що здійснюються через конкретні права і обов'язки та забезпечуються державним примусом.

Види:

1) За функціональною направленістю:

- *установчі* – фіксують статус суб'єктів конституційного права, насамперед вищі державні органи. За своєю суттю це не є конкретні правила поведінки;
- *регулятивні* – наділяють суб'єктів правами та обов'язками;
- *охоронні* – встановлюють юридичні заборони.

2) За способом впливу на суб'єкти права:

- *уповноважуючі*;
- *зобов'язуючі*;
- *забороняючі*.

3) За характером регулювання суспільних відносин:

- *матеріальні* – безпосередній вплив на суспільні відносини;
- *процесуальні* – форма в якій реалізується матеріальна норма.

4) За дією в часі:

- *постійні*;
- *тимчасові*;
- *виключні* – встановлюються на випадок надзвичайного стану. Такі норми призупиняють на цей час дію деяких постійних норм і передбачають можливість тимчасового правового регулювання.

1.4. Інститути конституційного права: поняття, критерії класифікації та види.

Інститут конституційного права – це певна система конституційно-правових норм, що регулюють однорідні та взаємопов'язані суспільні відносини, і утворюють відносно самостійну групу.

За предметом слід виділяти:

– **Інститут парламентаризму** – визначає основні принципи парламентаризму, поняття парламенту, порядок його формування, склад і структуру, функції та повноваження, порядок його роботи та основні парламентські процедури.

– **Інститут глави держави** – визначає конституційно-правовий статус глави держави, порядок його обрання, функції та повноваження Президента України, взаємовідносини Президента України як глави держави з іншими гілками влади.

– **Інститут виконавчої влади** – визначає конституційно-правовий статус органів виконавчої влади в Україні та їх роль і місце в системі органів державної влади, систему органів виконавчої влади в Україні, порядок формування і структуру органів виконавчої влади, їх функції та повноваження.

– **Інститут судової влади** – визначає конституційно-правовий статус судів загальної юрисдикції в Україні, основні принципи судоустрою і судочинства, систему судів загальної юрисдикції, тощо.

– **Інститут конституційної юстиції** – об'єднує норми конституційного права, що регламентують принципи конституційного судочинства, порядок формування та склад КСУ, функції та повноваження КСУ та порядок його діяльності.

– **Інститут місцевого самоврядування** – визначає загальні засади місцевого самоврядування, систему органів і посадових осіб місцевого самоврядування, порядок формування органів і посадових осіб місцевого самоврядування.

2. Юридична сила конституції

Конституція – це система правових норм певної держави, яка приймається в особливому порядку, має найвищу юридичну силу і регулює найбільш важливі суспільні відносини в сфері організації та функціонування органів державної влади, державно-територіального устрою та правового статусу людини і громадянина.